

Synopsis

Ti sarita a napauloan iti “Diro ti Disierto” ket maipanggep iti nagbalin a gasat ti gayyem ti maysa nga OFW nga agnagan iti Merto, a nasentensiaan a matay gapu iti naisangsangayan a pasamak a naaramid iti pagilian ti Saudi Arabia. Ti sarita ket ipakitana ti kasasaad dagiti OFW iti ballasiw-taaw kangrunaanna iti nasao a pagilian.

Mangrugi ti sarita a mangipakita iti kasasaad ti maysa a mabitay ken iti gayyemna a mangtultulong kania. Maamuan ti puon ken rason no apay nga napan ni Merto iti pagilian dagiti arabo ken ti masapul a maaramidna tapno marisut ti napanawanna a parikutna iti Pilipinas. Ipakita ti sarita dagiti banag maipapan iti gura, bales ken pammakawan pakairaman ti panagbabawi iti wagas narigat nga maawatan aglalo kadagiti saan a nakapadas.

Aggibus a mangted lawag kadagiti saan nakapapati a pasamak.

Diro ti Disierto

“**Alas nuebe,**” ababa ken nasaem ti sungbat a nangngegko manipud iti bangir ti napuskol a sarming. Nakadumog ken aglulua ti gayyemko a nairut ti gemgemna. Dinamagko no ania oras nga ipanda iti lugar nga aw-awaganda iti ‘Sahat Aldiyra’, sarita dagiti arabo a ti kayatna a sawen ket lugar ti hustisia. Tinalliawko ti oras iti pader ti pagbaludan, adda pay nakurang a dua nga oras. Maikatlo ken maudi a panagpassiarko iti pagbaludan a masarakan iti Batha, iti siudad ti Riyadh, nga isu met laeng ti aldaw a naituding a panangpungsay ti berdugo iti ulona. Namin adu a daras a nakaimatangak sadiay iti pasamak nga isina ti berdugo ti ulo ti nasentensiaan a kriminal babaen iti “sulthan,” ti natadem ken nasileng a nagkurba nga espada. Apagbiit laeng daytoy. Mangrugi iti ngato ti wasiwas ti espada nga agpababa ken agsubli nga agpangato a lumabas iti tengnged. Pasaray agtulid ti ulo iti dua wenno tallo a metro. Iti kamaudiananna, aglaaw dagiti adu nga agbuybuya iti “Allahakbar!” Dayta ti linteg ti Islam, no biag ti utangem, biag met laeng ti pagbayadmo. Ngem ti gayyemko ket saan met a biag ti innalana, no di ketdi ayat. Iti nemnemko ket saan koma a pannakapukaw ti biagna ti wagas a gibus ti pakasaritaanna.

“Fat al'awan!” nagtimek ti ‘Shurta’ iti likudak. Naawatak ti kayat a sawen ti guardia. Naibusen ti oras a naikeddeng para iti panagbisita kadagiti balud. Impakamakamko iti gayyemko nga agkararag ken saan a maawanan iti namnama. Nagtung-ed iti nainayad. Nariknak ti nadagsen nga ima ti arabo iti abagak. “Yalla,” nagtimek manen.

“Aiwa,” nakunak idi timmakderak. “Shukran modir,” kinunak a nagyaman iti ‘Shurta’ iti abayko a nangiturong kaniak iti ridaw. Nadagsen ti riknak pakairamanan pay dagiti addangko. Mariknak ti kinaawan bael ti maysa a gangannaet iti adayo a lugar ngem saanko nga itulok nga isu ti mangtukkol iti namnamak.

Kinautko ti selpon iti bulsak apaman a nakaluganak iti taksi a pinayapayak a nakaparking iti sanguanan ti ‘gate’ ti pagbaludan. Umun-unaak a mapan iti ‘Sahat Aldiyra’. Masapul nga addaak a kadua ti gayyemko iti maudi a gundaway.

Tinawagak ti abogado a makin-eggem iti kaso manipud iti konsulado ti Pilipinas no adda ti nagbaliwan ti estado ken kasasaad ti kaso ti gayyemko. Awan kano ti panagbaliw ti desision ti korte mainaig iti sentensia a naiyulog. Mariknak a saanda nga ipappapati ti aggaraw ta nakababain ti kaso. Dagiti surat ken pakaasimi iti presidente ti pagilian ket saan a pulos a nasungbatan. Mabalina ti dakkel a rason ket gapu ta ti biktima ket pada met laeng a kailian, maysa met laeng a Pilipino. Nailunod la ket ngarud ti gayyemko iti ‘social media’ pakairamanan iti lubong iti ‘Facebook.’ Iti kinaadu ti mabalina a biktimana apay a padana pay laeng met a Pilipino. Nasayaat kano ta madusa. Siak laengen ken ti pamiliana ti nabati a sanggirna.

Uray nabayagakon a nagnanaed ken nangnangged iti Saudi Arabia, awan ammok nga asitgan a pagpatulongan. Duapulo a tawenko nga agnanaed ditoy. Maysaak kadagiti nakurang a kagudua a milyon nga “Overseas Filipino Workers” wenna iti ababa a sarita, OFW, nga adda iti

pagilian. Adu a rigat ken tuok ti napasarak ditoy. Adu ti nasangpetak ken adu metten ti nagawid. Adu ti pakasaritaan dagiti padak a Pilipino ditoy. Umay da mangged, ngem adu ti pagsangaan ti turong ti panagbiagda. Kas nakuna ti maysa a nasangpetak ditoy, “Amintayo ket kasla uyokan nga umay agbirok iti nasam-it a diro ti disierto. Nagasat dagiti nakasarak ken nakagun-od ngem ikarkararagantayo koma dagiti naiwawa ken naiyaw-awan. Ta bareng masurotanda ti ayan dagiti sabong ken palmera, tapno saandanto a makset ken maiyaplag a mainayon a tapok iti rabaw ti disierto. Agpilikan iti agbalinto a pakasaritaam!”

Napipia laeng kano tatta a kuna dagiti nasangpetak a beterano ti Riyadh. Isuda dagiti immuna a nagnaed iti siudad idi panawen ti “Homesick versus Dollar” ken “Napakasakit Kuya Eddie” ti dekada otsenta. Adu a kapadasan kunada. Imbag kano tatta ta adda internet ket kasla asideg laeng ti ayan dagiti pamilia da. Addan makunkuna a “video call” ket makasaritada dagiti assawa ken annak nga inal daw, saan a kasla kaniada idi panawen ti “pay phone.” Malagipna la unay no agistoriakami iti “break time” no tiempo ti panagtawag ket nakaatattiddog kano ti pila ken masapul nga adda kadua nga agipisok iti baria iti “pay phone” ta ti rason ket maysa supot a baria ti mausar. Literal nga iliw kano ti mangpatay kaniam ditoy Saudi idi panawenda. Kaasi kano dagiti awanan telepono a pamiliada iti Pilipinas ta urayenda ti surat a sumangpet kalpasan ti mano a bulan. Ti rigatna ket lukatan kano dagiti amongda. Adda kano pay makaawat iti “Christmas Card” iti bulan ti Abril. Adda pay nagbekkel piman ta adda nakaipadamag nga addan sabali ti kaingungotna ket saanna a nauray ti surat dagiti makaammo iti pudno a pasamak nga saan gayam nga us-usto! Adda pay ‘kabayan’ a nangpapatay iti amongna. Binagbagkongna dagiti amongna nga agassawa nga amerikano, ket imbag ta nakalasad tay babai a nakaibaga iti napasamak. Addan idi a nakalugan iti eroplano ti kabayan idi napan inala dagiti pulis. Isu ti maysa a naimatangak a napungsay ti ulona.

Adu met ti nakasarak iti nagbalin a kapunganda ditoy ken nangbangon iti pamiliada iti siudad iti tingnga ti disierto. Nagnanaedda iti nabayag ken ditoy payen a nagbasa dagiti annakda kadagiti “International Schools” a pakasarakan dagiti mangisursuro met laeng a Pilipino. Adda met dagiti makunkuna a nagkasar iti sirok ti kamatis ditoy, dagiti adda pinanawanda a pamiliada iti Pilipinas ngem nakasarakda iti sabali. Diak masirok no kasano ti pinamay-anda iti papelesda a mangipakita a saanda a siaasawa ket nabalinanda ti nagkasar iti embahada ti Pilipinas. Nairehistro iti Saudi ti kasar, ket nawaya nga agtiponda iti maymaysa a balay. Ngem kas nakunada met laeng ditoy, nalaing dagiti Pilipino no remedio ti pagsasaritaan.

Ti nagasat ket dagiti familia a nakaala iti US Visa wenno British Sponsorship ta nanggedda iti sidong dagiti kompanya a bagi dagiti Amerikano ken Briton, ket tattan addadan nga agnanaed iti Estados Unidos wenno Britania. Kaaduan a pagsapulan tatta dagiti Pilipino iti Saudi ket konstruksion, ospital wenno tay makunkuna a ‘domestic helpers’. Adu ti nagbalin a parikut ken kaso dagiti Pilipino ditoy ngem awan ti kas iti parikutmi tatta.

Ad-adalek ti napasamak. Ammok ti taray ken panagpampanunot ti gayyemko a ni Merto. Nasuroken a lima tawen ti panaggayyemmi. Malagipko ti damo a panagam-ammomi. Pidpidutek ti bagahek iti ‘carousel’ idi nataliawko ti maysa a narapis ken natayag a baro a mabutbuteng ti langana a nakatakder iti ‘immigration counter’ ti King Khaled International Airport. Saanna a mapagsusurot nga italmeg dagiti ramayna iti ‘scanner’ a kadaywan nga aramiden dagiti agdadamo a bumaddek iti Saudi. Madlaw la unay nga agdadamo iti pagilian dagiti nakasutana ken nakaabungot. Kagapgapok met iti Pilipinas manipud iti maikawalo a panagbakasionko. Kada dua a tawen ti ‘renewal’ ti kontratak ket masapul met nga agawidak. Inurayko a makalabes iti ‘counter’ sakbayko nga inasitgan. Dinamakgo babaen iti pagsasao a Tagalog no nasarakannan tay

mangsukon kania, ta isu met ti kadaywan ken naisuro a pannakisao no adda masarakan iti sabali a pagilian a pada a maradaga ti maris ti kudilna. Dagiti maaw-awagan iti 'kabayan.'

“Awan pay manong,” ti sungbatna. Nakigtotak ta apay nga ammona a maysaak nga Ilokano uray no ti simngaw iti ngiwatko ket “dumating na ba ang sundo mo?” Isu a dinamagko.

“Saanko napuotan ti isusungbatko, ngem mabalina a ti rason ket agpada ta iti ayug ken bengngat manong,” kinunana santo nagkatawa. Kinadkadwak aginggana a simmangpet ti nangsukon kania ta naiyaw-awan kano ken saanna unay masurotan ti dalan a mapan iti aeropuerto. Naamuak a padak nga agnaed iti probinsia ti La Union. Naiyanak ken dimmakel iti ili ti Sudipen. Intedko ti numero ti selponko tapno tumawag no adda kayatna a damagen maipanggep iti ciudad ti Riyadh ken no masapulna ti tulong, uray no ammok a naglasat isuna iti PDOS, maysa 'training seminar' para dagiti rummuar iti pagilian.

Sumagmamano metten a bulan idi nag-text ta kayatna kano ti agpasiar iti ruar ti ciudad. Agdamdamag no sadino ti napintas a pagpasiaran. Nairana a 'Ramadan' ket awan serrek ti trabaho iti uneg ti makalawas isu nga inyupresarko ti bagik a mangipasiar kania. Pagsayaatanna ket adda met inted ti kompaniami nga awto a serbisko a sumrek ken agawid manipud iti trabaho, isu nga adda inusarmi a napan nagpasiar. Naam-ammok ti kinataona. Adda mabalinda iti ili a nagapuanna ta putot met ti maysa a nalatak a negosiante ken addaan iti dakkal a kompania iti konstruksion. No anagen ti kinataona ken saadda iti panagbiag, urayno saan nga umay mangged iti Saudi, kabaelanna ti agbiag iti nabuslon. Nagraduar nga inhiniero, rehistrado pay.

Ammok nga ayat ti rason nga immay nag-Saudi ta nagdamag no kasano kaado dagiti ospital iti Riyadh. Kasla adda kayatna a sapulen.

“Saanka a nagriro manong,” nakunana. “Masapul nga iti uneg ti dua tawen a kontratak ket masapulak ti ayanna, ken masapul a makapagsaritakami.” Nagsennaay.

Dinamagko no nobiana ti pagpatpatanganmi ngem saan kunana. Saanko a masurotan idi damo ngem idi malawlawagan, naawatakon. Dati a kainnayan-ayatna ti kayatna a sapulen. Maysa a nars. Nagam-ammoda idi nagbasada iti St. Louis College iti San Fernando. Nagsinnabat ti riknada ket nabayagda a nagsangal iti kayatda a masakbayan idi agbasbasada iti kolehio.. Adda met arapaap ti nobiana nga agurnong ken tumulong a mangpaadal kadagiti kakabsatna sakbayda koma nga agkallaysa. Napinget a napan kadagiti “recruitment centers” iti Manila ket nagasat a nakastrek iti maysa a dakkal nga ospital iti ciudad ti Riyadh iti pagillian ti Saudi Arabia. Awan naaramidan ni Merto idi napan iti ballasiw taaw ti nobiana. Nagkari kano idi nga urayenna ti nobiana aginggana a maragpatna ti arapaapna. Nangnamnama met ti nobiana nga addanto met sangpetanna.

Kas kadagiti nagbalin a pasamak dagiti naginnadayo nga aginnayan-ayat, impagarupko a nagtamnay ti ayan-ayatda. Mabalín nga in-inut a napukaw ti iliw a marikrinada iti tunggal maysa ta uray siak ket isu met ti kapadasak.

Impagarupko nga umayna sapulen ti dati a nobiana tapno agsinublianda ngem nasdaawak ta saan gayam. Saanko a maawatan ti kayatna a mapasamak. Sapulenna ngem saan a gapu ta kayatna ti makisinnubli ngem gapu ta kayatna a kapatang. Lima tawen ti napalabas idi naudi a nagpatangda. Dumawdawat iti tulong tapno mapanmi sapulen. Wen, kinunak ngem iti maysa a kondision. Masapul a maammuak ti pudno ken awan labasna a pakasaritaan ti nagbalin a parikutda.

Iti kaadda ti nobiana iti ballasiw taaw, adda nalaw-ananna a balasang. Nagsikog ket iti saan a nagbayag ket naganak. Iti tiempo iti ‘Facebook,’ awan ti saan a maammuan. Isu ti bulon ti

panagsinada iti dati a nobiana. Saan a nasayaat ti naudi a panagpatangda. Nakaro ti sakit ti nakem ti dati a nobiana.

Nagsustiner ni Merto iti nasikoganna ken iti putotna. Saan a naragsak ta naikawa garud. Malaglagipna a kankanayon ti dati a nobiana, a bulon met ti panagbartek ken panagapada a kanayon iti nagbalin nga asawana. Idi dumakkel ti putotna, kanayon nga agsakit. Uray iti kalaksidan iti saanna unay a panangtaliaw iti asawana, napalalo ti panangdungngona iti putotna. Awan met makita dagiti dodoktor a sakit ti ubing ngem iti naminsan a panagpasiarda iti amianan nga Ilocos, adda nasarakanda a mangngagas nga agnagan iti Apo Lakay iti ili ti Narvacan. Ti kuna ti mangngagas ket maiyallatiw dagiti sakit ti nakem ken konsensia ni Merto iti putotna. Dagitoy ket riknaen a sakit ti putotna. Nakigtot ni Merto ta apay nga ammo ti lakay dagiti adda iti limed a rikna ken panunotna. Dinamagna no ania ti agas ket maysa laeng ti imbaga ti lakay a mangngagas, pannakapakawan.

Ti sapsapulen ni Merto a Diro ditoy disierto ket saan nga ayat wenno kuarta. Pammakawan. Iti nemnemko, dayta ti maysa a karigatan nga alaen, aglalo no nauneg ken nasaem ti pannakaimulana.

Nalawag ken naawatak ti rason no apay nga immay iti pagilian ti disierto ni Merto. Umay dumawat iti pammakawan, saan a para iti bagina ngem para iti putotna. Masapul a mapanna sapulen ti dati a nobiana tapno madawatna ti pammakawan.

No dadduma, usto ti kunada a no birukem ket saanmo a masapulan. Ngem no baybay-am, makigtotka ta no dadduma ket agadda lattan. Kasta ti napasamak ni Merto. Iti kinaadu ti napasiarmi nga ospital iti Siudad ti Riyadh nga awan binanagmi, gasat ti nangiturong ken Merto iti sapsapulenna. Agarup dua bulan nga insardengmi ti nagbirok ngem iti maysa nga aldaw a nakaro

ti pudot ti ciudad, intarayda iti ospital ni Merto ta nagdaringungo. Ti maysa nangtaming kaniiana iti 'emergency room' a 'nurse on duty' ket ti dati a nobiana. Ti rigatna ket awan pulos ti nagtimek kaniada aginggana a nakaawid ni Merto. Pagsayaatanna ket ammonan no sadino ti ayan ti dati a nobiana.

Namin-adu a daras a pinadasna a kapatang ti dati a nobiana idi maalana ti riknana. Pasaray surutsurutenna iti tiendaan diay Batha iti aldaw ti Biernes ken Sabado. Pagsayaatanna ket saanen unay a naestrikto dagiti 'mutawa', dagiti pulis a mangsipsiput iti garaw dagiti 'kabayan' tapno saanda a makaaramid kadagiti 'haram' ti pagilian. Binallaagak a saan a mabalin nga agkuyog dagiti babai ken lalaki a saan nga agassawa. Nadagsen ti dusa.

Maysa nga aldaw ket timmawag ni Merto. Mapanak kano iti Batha tapno iyam-ammona ti dati a nobiana. Wen, kunak a dagus. Nasayaat la unay ta inikkanna iti gundaway. Agkitakami kano ken Merto iti sango ti Al Batha Market. Idi sangpetak isuna a nakatugaw iti dakkell a marmol a pagtugawan iti abay ti bassit a 'fountain,' impagarupko nga agsasao a maymaysana ngem anian a siddaawko ta sumungsumbat ti babai a nakatalikod iti batogna. Saan laengen a telepono kunak iti nakemko, naturtured tattan dagiti agsasarak. Timmakder ni Merto idi makaasidegak, inseniasna a mapan kami iti 'Jollibee' a masarakan iti maikadua a tukad ti market. Napipiya sadiay ta makapagsasangokami a mangan. Kadagidi a tiempo, imbag la unay ta saanen a sumsumrek dagiti 'Mutawa' kadagiti panganan dagiti kabayan. Idi makadanon kami iti uneg inyam-ammo ni Merto ti dati a nobiana. Narapis ken napudaw ti balasang. Nalamuyot ti dakulapna. Napintas ken makaay-ayo ti isemna. Alma ti naganna. Taga San Juan, La Union. Asideg kano iti Sea Side Restaurant ti balayda. Lima tawenen a mangmanged iti King Faisal Specialist Hospital a masarakan iti Exit 8, Ar Riyadh a kas 'emergency room nurse' iti rabii. Pagsayaatanna ket iti bangir laeng a kalsada ti 'accomodation' a pagyananda ket saan unay marigatan iti inna panagtrabaho. Narigat ti trabahoda

a nars aglalo no mairana nga adu ti pasiente no ag-night duty, ngem an-anusanna kano ta isu kano met ti rason ti kaaddana iti ballasiw taaw. Nalpas kano metten dagiti kakabsatna a pinagbasana. Makaaw-awiden kanon ta nabannogen. Adda kano metten bassit a naurnongna.

Mayat ti banag ti panagkikitami ta naragsakkami met a nagpipinnakada. Bareng maurnos ken maalana metten ti pammakawan a rason ti iyuumayna ditoy Saudi, nakunak iti nemnemko. Namnamaek nga addanto gundaway nga agkitadanto manen tapno marisutdan ti parikut ti napalabasda.

Kasangsangpetko iti naminsan a Sabado iti up-upaak nga apartment idi timmawag manen ni Merto. Naragsak a saan. Naaddaan iti gundaway a nakapagsaritada kano manen ken Alma. Ited kano ti dati a nobiana ti pammakawan ngem addaan iti maysa a kondission. Ikkanna met ti nobiana iti anak tapno inton agawid ket addanto met pakalaglagipanna ken Merto ken ti napalabasda. Uray saanton kano a makiasawa. Awan kano ti sabali nga inayatna no saan laeng a ni Merto.

Iti nemnemko, nalaka nga aramiden, ken uray no sino a lalaki ket kayatna dayta a kondision. Ngem ken Merto ket saan. Immay dimmawat ti pammakawan ta isu ti namnamaenna nga agas ti saan maagasan dagiti doktor a sagubanit ti putotna ta makonkonsensia garud iti naaramidna idi. Tatta nayonanna manen iti maysa a parikut. Kasano no ti bungananto ket agbalinto manen a baro a parikut. Adda met ngarud tinakderanna a responsibilidad a pinanawanna.

Binallaagak a saan nga agdardarusodos. Adda nagparikna kaniak. Mabalinda nga aramiden ti kayat ti nobiana ngem masapul nga agkasarda nga umuna ta ‘haram’ wenno maiparit garud ti aramidenda. Maysa pay saan met garud a kasla Pilipinas a mabalin lattan nga umuneg iti maysa nga hotel ti lalaki ken babai. No matiliwda ken biruken dagiti ‘mutawa’ ti ‘iqama’-da a mangipakita nga agassawada, ket no awan maipakitada, maibalud ken madusada. Kalpasanna ket maideporteda

iti Pilipinas. Dakkel a parikut. Ken apay ngata nga isu ti kondission ti babai. Tattaak la makasarak ken makangngeg iti kasta.

Nabayag met a nagpampanunot ni Merto. Saanak nga umannugot iti kondision uray no ammok nga awan maaramidak no agdesision a surotenna ti kondision. Adda pay pammabasolko iti mangngagas uray no usto la unay ti imbagana a masapul a dawaten ti pammakawan iti aniaman a nagbasolan wenno biddut. Ti rigatna, basol ken biddut met ti kasukat ti dawdawaten ni Merto a pammakawan.

Immannugot ni Merto. Ket kas pagaammotayo, dagiti Pilipino ket nalaing ti remedioda. Ti rigatna, idi nalpas ti amin, napan iti istassion ti pulis ti dati a nobiana ket napanna inreport a renames kano ni Merto. Iti linteg ti Islam ket masapul nga adda uppat a mangpaneknek iti napasamak tapno adda kaso ngem iti kaso da Merto ken ti nobiana, adda metten mediko legal ken tay makunkuna a 'DNA' a nalaada iti semilia iti bagi ti nobiana. Tiniliwda ni Merto sada imbalud. Inlippas ti hues ti kaso iti uneg laeng ti maysa nga oras, karaman ti pannakasentensiana. Nagdinamag ti napasamak.

Gapu ta ammok ti pasamak, pinadasko a mapan koma kasarita ti dati a nobiana ngem naglugan kanon iti eroplano a nagawid iti Pilipinas maysa aldaw kalpasan iti sentensia. Kinapatangko dagiti nagannak ni Merto a birukenda ken mapan da agpakaasi nga iyatrasna ti kaso ngem awan pulos binanagda. Naikkan iti makatawen ni Merto a mabalud sakbayda a pungsayen ti ulona.

Nagawidak iti Pilipinas tapno mapanko sapulen ni Alma. Ti rigatna ket saanda nga agpastrek iti balayda ken adda dagiti pulis a nakabantay. Adda nakaibaga a napan diay Manila iti konsulado ti Saudi ta pinaayabanda kaduana ti abogadona. Ibagada pay nga awan sadiay ta

inlemmeng dagiti nagannakna. Adda kano nagpangta iti biagna. Mabalina a kabagian ni Merto ti nagpangta ta nasaona iti pamiliana ti napasamak.

Naaddaanak iti gundaway a napan iti pamilia ni Merto ket naam-ammok ti putotna pakairamanan ti ina ti ubing. Saanda kano idi a palubosan ta saanda mamati iti imbaga ti mangngagas ngem impapilit kano met ni Merto ti mapan. Aramidenna kano ti amin tapno maagasan ti putotna.

Ti asawa ni Merto ti pagsidsiddaawak ta iti likod dagiti pasamak ket mangnamnama latta a makaawid ti asawana. Saanna a kinagura ti inaramid ni Merto a nayat iti kondision ni Alma. Maawatanna kano ti rason no apay nga immanugot ni Merto iti kondision. Dagiti nagannak ni Merto ket inasitgandan amin a mabalina a maasitgan. Asi ti nariknak iti pamilia ni Merto, mangrugi metten a makariknaak iti gura iti bagik ta awan met pulos maaramidak para iti gayyemko! Nagsubliak iti Saudi nga awan ginanabko.

Tatta, addakon iti dalan a mapan mangsaksi iti sentensia ti gayyemko.

“Sadique, nah huna,” nagtimek ti drayber ti taxi ta ibagbagana a nakadanonkamin iti ‘Sahat Aldiyra.’ Tinalliawko ti arubayan, natapok ken adu ti tattao. Kaaduan dagiti katutubo nga Arabo.

“Kam pulos,” dinamagko no mano ti bayadak ket dimmawat iti limapulo a Riyales. Nagdardarasak a bimmaba tapno asideg ti pagpuestuak inton iruarda ni Merto nga ipan iti tengnga iti plasa nga ayan ti agur-uray a berdugo. Naariwawa dagiti tattao ta addan immuna a nasentensiaan a Bangladeshi a natiliwan iti droga nga ilaklakona. Nakaro ti kibbayo ti barukongko aglalo idi nakitak ni Merton ga inabungotandan ti ulona.

“Merto adingko, addaak ditoy,” impukkawko. Timmaliaw ti nakaabungot nga ulona iti ayanko. Ammok nga ammona nga iti maudi a gundaway ket addaak ken saanko a pinanawan.

Barbareng iti kaaddak ket nalaglag-an ti panangawatna iti gasatna ken bareng nakasagana babaen iti panagkararag.

Nakakawar dagiti dua nga imana a ginuyod ti maysa a nakaabungot a lalaki iti tengnga iti plasa. Pinagparintumengda ket kasla metten kalding nga agur-uray iti gasatna. Dandanin kunak ta napanen ti berdugo ti ayan ti danum a pagisawsawanna iti ‘sulthan’ nga espadana kalpasanna ket pinunasanna iti puraw a tela. Nagtangad a kasla nagkararag. Agsubli koman iti ayan ni Merto ngem adda nangeggem iti takyagna. Maysa a panglakayen nga Arabo nga atiddog ti barbasna ngem ababa ti sutanana. Nagsao daytoy ngem saanko a nangngeg ta naariwawa ti aglawlaw. Pagam-ammuan ta inyawatna ti ‘sulthan’ a nakabaina iti lalaki nga atiddog ti barbasna. Inasitganna ni Merto ket adda imbagana. Timmakder ti gayyemko, ket kinuyog ti lalaki nga insubli iti uneg ti lugan a nangitulod kaniaan iti plasa a pagam-ammuan ket pimmanaw.

Saanak a nakatimek. Nakigtotak ken saanko a maawatan ti napasamak. Pimmanawak iti plasa tapno tawagak ti abogado ti konsulado ta damagek no ania iti napasamak. Naragsak ti abogado a nangipadamag a napan kano idi ni Alma iti konsulado ti Saudi diay Pilipinas a kaduana ti abogadona a napan nangibaga iti pudno a napasamak. Naipatulod gayam ti ‘request for stay of execution’ idi addak iti Pilipinas idi pinadasko a mapan kasarita ni Alma. Imbag la kano unay ta saan pay laeng a nagkasar da Merto ken ti asawana ta no sikakasar koma, matuloy latta koma ti pannakapungsay ti ulona ta isu met laeng ti dusa ti pannakikamalala, ta isu garud ti inaramidda ken Alma.

Tinawagak ti pamilia ni Merto tapno ipadamagko ti napasamak. Anian a ragsakmi. Naamuak a ti mabalin a nangpabaliw iti panunot ni Alma ket ti impatulodda a ‘video’ ti panagpakpakaasi ti putot ni Merto kaniaan. Inlawlawag ti abogado a masapul a madusa iti makunkuna a “fifteen lashes” wenno pannakaablat ti lalat a barikes nga adda bassit tadem ti

murdongna ti bukot ni Merto. Immanugot ngamin iti kondision. Ti kondision nga immanugotanna ket nagtinnag a pannakikamalala. Kalpasan ti sangapulo ket lima nga ablat ket maideporte nga agsubli iti Pilipinas ket iti kaanoman saanton nga makasubli iti Saudi. Ni Alma ket nasentensiaan met laeng iti pannakaablat uray no awan isuna iti pagilian ti Saudi Arabia ken saanen a makasubli uray kaanoman. Saan kano met a rumrummuar iti balayda ta nagdinamag ti inaramidna, mabain ken mabuteng iti mabalin a mapasamak kaniaana.

“**Alas nuebe,**” ababa ngem naragsak ti sungbat ni Merto kaniak manipud iti bangir ti napuskol a sarming. Nakatakder ti ‘Shurta’ iti abayko, kasla maganatan iti ipapanawko.

“Sika mampay ti am-ammok a maragsakan a maablatan,” kinunak. Nagkatawakami a dua.

“Nasaysayaat ti maablatan ngem tay mapungsay ti ulona,” sungbatna.

Nagyaman kaniak ta saanko kano a pinanawan uray awanen ti namnama a makalasad. Saan a problema kunak ta imbilangko metten a kabsat. Awan ti sabali nga agtitinnulong no saan a dagiti pada a kabayan aglalo no adda iti adayo. Ngem impakaunak a saanko kayat a buyaen ti pannakaablatna. Pagam-ammuan nagtimek ti maurayan a ‘Shurta.’

“Fat al'awan!”